

9 αὐτοῦ. Καὶ ὅθεν εἰς ἔνδειξιν τούτων ἀπάντων ἐγένετο ἡ παροῦσα ἡ-
10 μῶν ὁμολογία, καὶ ἐδόθη εἰς χεῖρας τῆς εὐγενείας του εἰς ἀσφάλειαν
σίφνος τῇ 14: ἀπριλίον 1820

2^a X. 11 μανώλης ἀργυρὸς ἔλαβα καὶ ὑπόσχομαι

3^a X. 12 ἰωάννης πανώργιος παρακληθεὶς ἀπὸ τὴν κυρὰ μαρία

13 σύζυγον τοῦ μανωλάκη ἀργυροῦ μὴν ἡξεύροντας

14 γὰ γράφῃ ὑπογράφω ἀπὸ μέρους της ὅτι ἔλα-

15 βε τὰ ἄνωθεν καὶ ὑπόσκειται καὶ μαρτυρῶ

1^a X. 16 Γεώργιος Κ. Ὁθωναῖος ἔγραψα καὶ μαρτυρῶ

Verso

4^a X. 1 1820 Νοεμβρίου 3: ἔλ(αβα) μὲ χέρι κορονέλου ἀποστολάκη διὰ λογαρισμὸν
2 τῶν ὀπισθεν γρό(σια) 1047:
3 » νοεμβρίου 27 ἔλ(αβα) διὰ τοῦ ἰδίου χρε- 500
4 οφειλέτου μανώλη ἀργυροῦ

22

Ὁμολογία τῆς Μητροπόλεως τῆς ἐπαρχίας Σίφνου

1820, Μαΐου 19
Κωνσταντινούπολις

Ὁ μητροπολίτης Σίφνου Καλλίνικος συνάπτει παρὰ τῆς Μαρίας Ἰωάννου Μπάου δάνειον χιλίων γροσίων χάριν τῶν ἀναγκῶν τῆς ἐπαρχίας του ἐπὶ τόκῳ τεσσαράκοντα γροσίων κατὰ πουργίον κατ' ἔτος, δι' ἓν ἔτος, ἀποδοτέων ἐπὶ τῇ συμπληρώσει αὐτοῦ. Τῆς προθεσμίας παρελθούσης ἀπράκτου θὰ ὀφείλεται τόκος ὑπερμερείας ἴσος πρὸς τὸν συμβατικόν. Ἐφ' ᾧ καὶ πρὸς ἀσφάλειαν συντάσσεται ἡ παροῦσα ὁμολογία, ἣτις, ὑπογεγραμμένη ὑπὸ τοῦ ὀφειλέτου καὶ τῶν μαρτύρων, παραδίδεται εἰς τὴν δανείστριαν.

Ἡ Σίφνος ὁμοῦ μετὰ τῆς Μήλου συνέστησαν ἐν ἔτει 1797, ἐπὶ πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ ἀπὸ Σμύρνης, τὴν μητρόπολιν Σιφνομήλου, ἣτις, κατὰ τὴν τελευταίαν ἐκθεσιν τὴν γενομένην ἐν ἔτει 1802 καταλέγεται ἑνδεκάτῃ ἐν τῇ τρίτῃ τάξει. Ὡς μητρόπολις Σίφνου καὶ Μήλου παρέμενε μέχρι τοῦ 1833, ὅτε ἡ Μήλος ἀπεσπάσθη, ἀποτελέσασα ἰδίαν ἐπισκοπὴν, ἡ δὲ Σίφνος ἀπετέλεσε μέρος τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κυκλάδων (Π. ΖΕΡΛΕΝΤΗ, Ἱστορικαὶ ἐρευναι περὶ τὰς Ἐκκλησίας τῶν νήσων τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου Θαλάσσης, 1, Ἐρμούπολις 1913, σελ. 45 ἐπ. καὶ 151).

Ὁ Καλλίνικος διετέλεσε μητροπολίτης Σίφνου ἀπὸ τοῦ 1797 μέχρι τοῦ 1833 (Π. ΖΕΡΛΕΝΤΗ, ἔνθ' ἀν., σελ. 147 ἐπ. καὶ τόμ. 2, Ἐρμούπολις 1922, σελ. 235).

Ἐκ παραδρομῆς ὅμως, νομίζω, ἀναγράφεται ἐν Verso ὅτι ἡ *ὁμολογία* εἶναι τῆς *Μητροπόλεως τῆς Ἐπαρχίας Σίφνου*. Ἡ παραδρομὴ αὕτη ὀφείλεται εἰς δύο τινά: εἴτε εἰς τὸ ὅτι ἡ σημείωσις τοῦ Verso ἐγράφη μεταγενέστερον τῆς συντάξεως τοῦ ἐγγράφου καὶ δὴ μετὰ τὴν διοικητικὴν διαίρεσιν τῆς Ἑλλάδος εἰς ἐπαρχίας. Ἡ διαίρεσις αὕτη ἐνεκαίνιασθη μετὰ τὸ 1821, διὰ τῆς νομικῆς διατάξεως τῆς προταθείσης ὑπὸ τοῦ Νέγρη (Α. ΜΑΜΟΥΚΑ, *Τὰ κατὰ τὴν Ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος*, 1, Πειραιεὺς 1839, σελ. 49 καὶ 58 ἐπ.· Π. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ, *Δημοτικὴ Διοίκησις τῆς Ἑλλάδος*, 1, ἔκδ. 2^α, Ἀθῆναι 1859, σελ. 75 ἐπ.)· ἰδίαν ὅμως ἐπαρχίαν, ὑπαχθεῖσαν εἰς τὸ τμήμα τῶν Κεντρικῶν Κυκλάδων, ἀπετέλεσεν ἡ Σίφνος ἐπὶ τοῦ Κυβερνήτου Καποδιστρίου (Κ. ΓΚΙΩΝ, *Ἱστορία τῆς Νήσου Σίφνου*, Σῦρος 1876, σελ. 158). Ὑπὸ τοῦ τελευταίου δὲ τούτου γεγονότος παρασυρόμενος ὁ γραφεὺς, ἐταύτισε τὴν Μητρόπολιν Σίφνου πρὸς τὴν ὁμώνυμον ἐπαρχίαν.

Πιθανώτερον ὅμως, νομίζω, ὅτι πρόκειται περὶ σχήματος λόγου πρωθυστέρου ἐκ παραδρομῆς καὶ ὅτι ἐπομένως ὁ γραφεὺς τοῦ Verso ἔγραψεν: *ὁμολογία τῆς Μητροπόλεως τῆς Ἐπαρχίας Σίφνου* ἀντὶ *ὁμολογία τῆς Ἐπαρχίας τῆς Μητροπόλεως Σίφνου*. Διότι εἰς τὰς κανονικὰς πηγὰς τὸ ὄνομα «ἐπαρχία» ἔφερεν ἀρχικῶς ἡ ἐκκλησιαστικὴ περιφέρεια μητροπολίτου, ὑφ' ὃν ὑπήγοντο ἐπίσκοποι τινες. Ἐνῶ, τοῦναντίον, ἡ ἐκκλησιαστικὴ περιφέρεια τοῦ ἐπισκόπου ἐκαλεῖτο *παροιμία*: Ν. ΜΙΛΑΣ, *Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας*, μετάφρ. Μ. Ἀποστολοπούλου, Ἀθῆναι 1906, σελ. 417 καὶ σημ. 6. Σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως κατήντησε καὶ αὕτη ἡ περιφέρεια τοῦ ἐπισκόπου νὰ καλῆται ἐπαρχία: βλέπε, χάριν παραδείγματος, Μ. ΚΑΛΙΝΔΕΡΗ, *Τὰ λυτὰ ἔγγραφα τῆς Δημοτικῆς Βιβλιοθήκης Κοζάνης, 1676—1808*, Θεσσαλονίκη 1951, σελ. 76, 43, στίχ. 76-77 (τοῦ ἔτους 1787), σελ. 77, 44, (ἔτους 1787)· ἐπίσης Μ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΥ, *Τὰ δίκαια (νόμοι), τὰ δικαστήρια καὶ αἱ διομολογήσεις*, Κωνσταντινούπολις 1915, σελ. 61, ὁμιλοῦντος, κατὰ τὰ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις κρατοῦντα, περὶ μητροπολιτικῆς καὶ ἐπισκοπικῆς ἐπαρχίας.

Ἐκ τοῦ τελευταίου τούτου γεγονότος γεννᾶται τὸ ζήτημα, ἂν εἶχε τὸ δικαίωμα ὁ Καλλίνικος νὰ δανείζεται χρήματα δι' ὁλόκληρον τὴν (ἐκκλησιαστικὴν) ἐπαρχίαν. Ἐπὶ τοῦ ἐρωτήματος πρέπει ν' ἀποφανθῶ καταφατικῶς. Διότι, ἐξ ὧν κατωτέρω 81 ἀναπτύσσω, τόσον οἱ Μητροπολῖται, ὅσον καὶ οἱ Ἐπίσκοποι συνῆπτον δάνεια βαρύνοντα τὰς Μητροπόλεις καὶ Ἐπισκοπάς, ἐξ οὗ ἡ Ἐπισκοπὴ Σιφνομήλου ἐν ἔτει 1825 φέρεται ὀφείλουσα ἐν συνόλῳ εἴκοσι δύο χιλιάδας ὀκτακόσια γρόσια (Π. ΖΕΡΛΕΝΤΗ, ἔνθ. ἀν., τεύχος 1, σελ. 151). Μαρτυρεῖται βεβαίως, ὅτι οἱ Μητροπολῖται κ.λ. εἶχον σημαντικὰς προσόδους (Γ. Α. ΦΟΝ ΜΑΟΥΡΕΡ, *Ὁ Ἑλληνικὸς Λαός*, Α', μετάφρασις Ε. Καραστάθη, Ἀθῆναι 1943, σελ. 323, § 154), ἐβαρύνοντο ὅμως καὶ μὲ μεγάλας δαπάνας, ἐπιβαλλομένας καὶ ἐκ μέρους τοῦ Πατριαρχείου, ἐπὶ τῇ ἀρνήσει τῆς καταβολῆς τῶν ὁποίων ὁ μητροπολίτης Ἀθηνῶν Σωφρόνιος ἐν ἔτει 1578 ἐξώσθη τῆς Μητροπόλεως (Θ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ, *Ἱστορία τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ Τουρκοκρατίας (1400—1800)*, 1, Ἀθῆναι 1902, σελ. 226),

ἐνῶ ὁ Πατριάρχης Σαμουήλ (1773) ἠναγκάσθη πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως ὑποχρεώσῃ τοὺς ἀρχιερεῖς νὰ συνεισφέρωσιν εἰς τὸν ἔρانون πρὸς μείωσιν τοῦ χρέους τοῦ κοινού, «νὰ κυρώσῃ τὸ ἔργον μὲ χοτζέτι τοῦ Ρούμελη καζασκέρη Μουράτ-μουλλᾶ ἐφένδη» (ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΚΟΜΝΗΝΟΥ ΥΨΗΛΑΝΤΗ, *Ἐκκλησιαστικῶν καὶ Πολιτικῶν τῶν εἰς Δώδεκα, βιβλίον Η', Θ' καὶ Ι', ἥτοι τὰ μετὰ τὴν Ἀλωσιν (1453—1789)*, Κωνσταντινούπολις 1870, σελ. 515). Περὶ ἀποδόσεων ἐπιβληθεισῶν χάριν τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς ἐν ἔτει 1759 ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Σεραφεῖμ καὶ δὴ ἐπὶ τόκῳ 12% ἐτησίως, βλέπε Π. ΖΕΡΛΕΝΤΗ, *Αἱ Μητροπόλεις Χριστιανουπόλεως καὶ Ἀργους καὶ Ναυπλίας*, Ἀθῆναι 1922, σελ. 10, καὶ Κ. ΣΑΘΑ, *Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη*, Γ', Βενετία 1872, σελ. ρδ' ἐπ.

Ὁ Π. Ζερλέντης, ἐνθ' ἂν., 1, σελ. 134 ἐπικαλεῖται ἀνέκδοτον ἔγγραφον, περικοπὴν τοῦ ὁποίου παραθέτει, καθ' ὃ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀρχιεπισκόπου Σίφνου Ἰωσήφ, ἐστάλη κατὰ μῆνα Μάϊον τοῦ ἔτους 1797 εἰς Σίφνον ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ ἀπὸ Σμύρνης ὁ μητροπολίτης Παροναξίας Νεόφυτος, ὡς ἑξαρχος τοῦ Πατριάρχου τούτου, πρὸς ἐξέτασιν τῆς καταλειφθείσης περιουσίας τοῦ μακαρίτου Ἰωσήφ Σίφνου καὶ παραλαβὴν ἐκείνης, διὰ τὰ παραδοθῆναι τὸ παρ' ἐκείνου πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν χρέος. Τὸ χρέος τοῦτο τοῦ Ἰωσήφ εἶναι, ἀσφαλῶς, ἐξ ὀφειλομένων εἰσφορῶν αὐτοῦ πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον, ἃς οὗτος δὲν κατέβαλε. Δὲν προέρχεται ἐκ δανείων, ἅτινα συνῆψε παρὰ τοῦ Πατριαρχείου. Αὕτη εἶναι ἡ ὀρθότερα, κατὰ τὴν γνώμην μου, ἐκδοχὴ καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἐπέμφθη ἑξαρχος ἵνα παραλάβῃ τὴν καταλειφθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ἰωσήφ περιουσίαν, ὡς ἀποδεικνύει ἡ χρησιμοποίησις τῶν συνδετικῶν διὰ τὰς. Ἄλλως τε, ὡς ἀποδεικνύεται ἐξ ἀποφάσεως τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Κριτηρίου Ἀθηνῶν τοῦ ἔτους 1825, δημοσιευομένης ὑπὸ τοῦ Ι. ΒΙΣΒΙΖΗ, *Ἡ πολιτικὴ δικαιοσύνη κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν*, Ἀθῆναι 1941, 398 σελ. 394, καὶ αὐτοὶ οἱ ἡγούμενοι ἦσαν, καθὼς φαίνεται, ὑποχρεωμένοι, ὅπως καταβάλλωσι τὰ (μὴ ἀτομικά) χρέη τῶν προκατόχων των. Δὲν νομίζω ὅτι ἡ παραλαβὴ τῆς περιουσίας ἔχει σχέσιν μὲ τὴν περιουσίαν τοῦ Ἰωσήφ, ἣν δὲν ἐδίκαιούτο νὰ διαθέσῃ αἰτίᾳ θανάτου: Μ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΥ, *Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας*, Ἀθῆναι 1898, σελ. 335· Α. ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΥ, *Κληρονομικὸν δίκαιον τῶν Κληρικῶν καὶ Μοναχῶν*, Ἀθῆναι 1890, σελ. 33 ἐπ. § 77

Περὶ τῆς ὁμολογίας ἀπὸ νομικῆς ἀπόψεως βλέπε 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21.

Τὸ παρὸν ἔγγραφον, συνταχθὲν εἴτε ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Μητροπολίτου, εἴτε ὑπὸ τῆς *Καντζιλερίας* αὐτοῦ, εἶναι ἐπίσημον. Ὡς μάρτυρες ὑπογράφουν πλὴν τεσσάρων μητροπολιτῶν, ἡ ἀνάγνωσις τῶν ὀνομάτων τῶν ὁποίων ὀφείλεται εἰς τὸν Κ^{ον} Πρωτοψάλτην, καὶ ἄλλοι, οὔτινες, κατὰ τὸν αὐτὸν Κ^{ον} Πρωτοψάλτην, εἶναι, πιθανῶς, ἄλλοι ὀφφικιάλιοι τῶν Πατριαρχείων. Ἡ προσυπογραφή ὅμως τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐπιπροσθέτως καὶ ὀφφικιαλίων γεννᾷ τὸ ἐρώτημα μήπως ἐπὶ δανείων, συναπτομένων ὑπὸ Μητροπολιτῶν εἰς βάρος τῶν μητροπόλεων αὐτῶν, ἀπητεῖτο ἡ ὑπογραφή ὠρισμένων ἐκκλησιαστικῶν ἀξιωματούχων.

Τὸ ἔγγραφον συνετάχθη ἐν Κωνσταντινουπόλει ὅπου καὶ συνήφθη τὸ δάνειον. Τοῦτο συνάγω οὐχὶ μόνον ἐκ τοῦ ὅτι ὑπογράφουν ὡς μάρτυρες τόσοι μητροπολίται, οἵτινες μόνον ἐν τῇ Βασιλίδι ἦτο δυνατόν νὰ εἶναι συγκεντρωμένοι, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ὅτι, κατὰ τὸν Π. ΖΕΡΑΕΝΤΗΝ, *Ἱστορικαὶ ἔρευναι* κτλ., ἐνθ' ἂν., 1, σελ. 146 ἐπ., ὁ Καλλίνικος δὲν διέμενεν ἐν Σίφνῳ, ἦν μόνον κατ' ἀραιὰ χρονικὰ διαστήματα ἐπεσκέπτετο.

Ἡ Μαρία Μπάου, ἣτις παρέχει τὸ δάνειον, εἶναι ἡ θυγάτηρ τοῦ Ἰωάννου Μπάου, ἦν υἱοθέτησεν ὁ ἄρχων Πέτρος Καμαράσης (ὄρα κατωτέρω ἀρχεῖον Καμαράση) καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ Μαρία, ἀδελφὴ τοῦ Ἰωάννου Μπάου καὶ ἐπομένως θεία τῆς Μαρίας. Αὕτη δὲ θὰ παρεπιδήμει ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὸν χρόνον τῆς συνάψεως τοῦ δανείου.

Ἐν σχέσει πρὸς τοὺς τόκους εἶναι παρατηρητέα τὰ ἑξῆς. Εἰς τὸ παρὸν ἔγγραφον, καθὼς καὶ εἰς τὰ 13 καὶ 21, καθορίζεται ὁ αὐτὸς συμβατικὸς τόκος, τόσον διὰ τὸν πρὸ ὅσον καὶ διὰ τὸν ἀπὸ τῆς ὑπερημερίας χρόνον. Τοῦτο δὲν συμβαίνει εἰς τὰ ὑπόλοιπα ἔγγραφα. Πρέπει ὅμως νὰ σημειωθῇ ὡς πρὸς τὰ τελευταῖα ταῦτα, ὅτι εἰς μὲν τὰ 15, 17, 18, 19, 20 συμφωνεῖται ὅτι τὸ κεφάλαιον ὁμοῦ μετὰ τῶν συμφωνουμένων τόκων εἶναι ἀποδοτέα ἅμα τῇ ἀναζητήσει, εἰς δὲ τὰ 14 καὶ 16 δὲν ὁρίζεται χρόνος ἀποδόσεως. Τὸ γεγονὸς τὸ παρατηρούμενον εἰς τὸ παρὸν καὶ εἰς τὰ 13 καὶ 21 εἶναι ἀποδοτέον, νομίζω, εἰς τὴν δι' ἐθίμου ἐπὶ τουρκοκρατίας, διαπλασθέντος καὶ κυρωθέντος διὰ δικαστικῶν μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἀποφάσεων, κατάργησιν τῶν περὶ τοκοληψίας ἀπαγορευτικῶν διατάξεων τῆς βυζαντινῆς νομοθεσίας (Κ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΥ, *Ἑλληνικὸν ἐνοχικὸν δίκαιον*, 2^α ἐκδ., Ἀθῆναι 1938, σελ. 158 ἐπ.). Τούτου γενομένου καὶ δεδομένου ὅντος ὅτι, ἐφ' ὅσον οἱ συμβατικοὶ τόκοι ἀπηγορεύοντο, φυσικὸν ἦτο νὰ ἀπηγορεύοντο καὶ οἱ ἐξ ὑπερημερίας, οἱ δανεισταὶ ἐφρόντιζον ὅπως ὑποχρεώονουν συμβατικῶς τοὺς ὀφειλέτας των, ἵνα καὶ ἐν περιπτώσει ὑπερημερίας καταβάλλουν τόκους ἴσους πρὸς τοὺς διὰ τὸν πρὸ τῆς ὑπερημερίας χρόνον συμφωνηθέντας. Εἰς τὰς περιπτώσεις ὅμως τῶν ὑπολοίπων ἔγγράφων δὲν ἀπαιτεῖτο νὰ γίνῃ τοιαύτη συμφωνία, διότι τὸ κεφάλαιον ἦτο πάντοτε ἀπαιτητόν, ὃ δὲ ὀφειλέτης εὗρίσκετο ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς οἷονεὶ ἐν ὑπερημερίᾳ, διὰ τὴν περίπτωσιν τῆς ὁποίας ἴσχυεν ὁ συμφωνούμενος τόκος.

Στίχ. 4. Ὡς τόκος συμφωνοῦνται τεσσαράκοντα γρόσια κατὰ *πouγγίον* ἐτησίως. Κατὰ τὸν ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΝ ΞΑΝΘΗΣ ΙΩΑΚΕΙΜ ΜΑΡΤΙΝΙΑΝΟΝ, *Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Μοσχοπόλεως*, Ἀθῆναι 1939, σελ. 57, σημ., ἀπὸ τοῦ ἔτους 1569-1612 μ.Χ. ἐν *πouγγίον* ἀντεστοίχει πρὸς πεντακόσια γρόσια. Οὕτω καὶ ὁ Δ. ΣΚΑΡΛΑΤΟΣ ὁ ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ, *Ἡ Κωνσταντινούπολις*, 3, Ἀθῆναι 1869, σελ. 269. Ἐν ἐπομένως ὑποτεθῇ ὅτι καὶ ἐν ἔτει 1820 ἡ ἀντιστοιχία μεταξὺ *πouγγίου* καὶ γροσίων ἐξηκολούθει νὰ εἶναι ἡ αὐτή, ἡ καταβολὴ τεσσαράκοντα γροσίων κατ' ἔτος διὰ 500 γρόσια ὡς τόκου ἀποτελεῖ 8 %.